

Uniwersytet Warszawski
Wydział Nauk Ekonomicznych

Kharytyna Tumak

**Analiza związku między samobójstwami nastolatków
a rozwodami oraz stopniem rozwoju państwa.**

Praca zaliczeniowa z Demografii

Warszawa, grudzień 2022

Streszczenie

Samobójstwo jest jedną z najpowszechniejszych przyczyn zgonów na całym świecie. Statystyka dla zgonów nastolatków nie jest lepsza od ogólnej, dlatego w poniższej pracy „Analiza związku między samobójstwami nastolatków a rozwodami oraz stopniem rozwoju państwa” zostało przeanalizowano zwiążek między rozwodami rodziców oraz poziomem rozwoju państwa według HDI a liczbą samobójstw młodzieży w wieku 15-24 lat oraz różnicą między liczbą samobójstw dziewczyn a liczbą samobójstw chłopców w tej grupie wiekowej na przykładzie 10 wybranych państw. W wyniku analizy stwierdzono że im wyższy wskaźnik poziomu rozwoju państwa tym wyższe natężenie samobójstw i większa różnica pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn. Także stwierdzono że im wyższe natężenie rozwodów tym wyższe natężenie samobójstw.

Słowa kluczowe: samobójstwo, HDI, rozwód.

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	3
ROZDZIAŁ I	
Zależność pomiędzy poziomem rozwoju państwa a liczbą samobójstw wśród nastolatków w nim.....	4
ROZDZIAŁ II	
Wpływ rozvodu rodziców na zachowanie dziecka.....	9
ROZDZIAŁ III	
Różnica pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a dziewczyn.....	13
ZAKOŃCZENIE.....	16
BIBLIOGRAFIA, WYKAZ SKRÓTÓW.....	19
SPIS RYSUNKÓW	19

Wstęp

Zgodnie z Światowa Organizacja Zdrowia (WHO), w 2019 roku z powodu samobójstwa zginęło 703 000 osób. Na całym świecie samobójstwo jest piętnastą najczęstszą przyczyną śmierci dla wszystkich grup wiekowych i trzecią dla grupy w wieku 15-24 lat. Najbardziej znanymi przyczynami popełnienia samobójstwa są problemy osobiste, problemy społeczne lub kombinacja obu (Galaif et al. 2007).

Samobójstwo jest powszechną przyczyną zgonów nastolatków w wielu krajach. Celem pracy jest analiza natężenia samobójstw wśród nastolatków w zależności od natężenia rozwodów oraz stopnia rozwoju wybranego państwa według indeksu Wskaźnika Rozwoju Społecznego (HDI).

Będziemy analizować dane następujących państw europejskich: Finlandii, Estonii, Czarnogóry, Grecji, Macedonii Północnej oraz azjatyckich: Japonii, Korei Południowej, Uzbekistanu, Armenii, Libanu.

Są to kraje o zróżnicowanych wskaźnikach samobójstw wśród młodzieży o wieku 15-24 lat, w tym najwyższe oraz najniższe w wybranych regionach według statystyk WHO z 2019 roku. Przez porównanie danych z różnych państw spróbujemy opisać jak rozwody rodziców wpływają na poziom samobójstw wśród nastolatków i gdzie wskaźniki są wyższe: w krajach wysoko czy słabo rozwiniętych. Porównamy także różnice między liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn w tych krajach, oraz jak na nią wpływa natężenie rozwodów i stopień rozwoju państwa.

W tej pracy rozważymy związek różnych społecznych oraz indywidualnych czynników z poziomem samobójstw wśród młodzieży. Celem pracy jest znalezienie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jaka jest zależność między natężeniem samobójstw a stopniem rozwoju państwa?
- Jaka jest różnica między natężeniem samobójstw w krajach azjatyckich a europejskich?
- Jaka jest zależność między natężeniem rozwodów a natężeniem samobójstw?
- Jak stopień rozwoju państwa oraz liczba rozwodów wpływają na relacje pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn?

Spróbujemy potwierdzić lub obalić następujące hipotezy:

- Im wyższy wskaźnik poziomu rozwoju państwa tym wyższe natężenie samobójstw.
- Im wyższe natężenie rozwodów tym wyższe natężenie samobójstw.

- Im wyższy poziom rozwoju państwa tym większa różnica pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn.
- Im wyższe natężenie rozwodów tym mniejsza różnica pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn.

Dla analizy zostały wykorzystane dane statystyczne WHO co do liczby zgonów z powodu samobójstwa dla osób w wieku 15-24 lat w krajach Europy i Azji w 2019 roku a także dane o ilości rozwodów, HDI oraz stopie bezrobocia w wybranych państwach w 2019 roku z bazy danych Knoema. Też została wykorzystana wiedza teoretyczna z wielu książek i artykułów naukowych które są opisane w bibliografii.

Praca składa się z trzech rozdziałów. W rozdziale I przedstawiono dane dotyczące poziomu rozwoju państwa, stopy bezrobocia oraz analiza krajów europejskich i azjatyckich. W rozdziale II przeanalizowano wpływ rodziny na samobójstwa młodzieży, a zwłaszcza wpływ rozvodu rodziców. W rozdziale III opisano różnice między liczbą samobójstw dziewczyn a liczbą samobójstw chłopców w wybranych państwach, oraz jak na nią wpływają natężenie rozwodów i poziom rozwoju.

Rozdział I

Zależność pomiędzy poziomem rozwoju państwa a liczbą samobójstw wśród nastolatków w nim

Adolescencja — to okres zmian, kiedy osoba przeżywa wzrost obowiązków jak społecznych tak i akademickich. Wielu czynników wpływa na nastolatka w tym czasie i chociaż jest to niewątpliwie czas pozytywnych wydarzeń, dla niektórych jest on bardzo trudny. Na całym świecie samobójstwo jest trzecią przyczyną zgonów młodzieży w wieku 15-24 lat (Galaif et al. 2007). Marian Filipiak (2009:45) uważa że “młodzież stanowi odrębną kategorię społeczną nacechowaną niepełnym dostępem do społecznych uprawnień, niepodlegającą jeszcze w pełni społecznym obowiązkom”, natomiast Antonina Kłoskowska (1987:67) opisuje sytuację społeczną młodzieży jako “z jednej strony - stan przejściowy, stan niedojrzałości, braku całkowitej odpowiedzialności, zaś z drugiej jako stan, który zapewnia otwarte perspektywy życiowe”.

Niezależnie od definicji *młodzieży*, jest to okres w życiu człowieka, w którym zachodzą istotne zmiany w jego rozwoju. Zdaniem Marii Braun-Gałkowskiej (1994) najważniejsze z nich to:

1. Uniezależnianie się od rodziny - główny nurt życia przenosi się poza rodzinę.
2. Budowanie własnej autonomii - dokonywanie własnych wyborów, budowanie swojego życia.
3. Wzrost umiejętności społecznych - odchodzenie od dzieciennego oceniania. Osoba zaczyna rozumieć niejednoznaczność zdarzeń i sytuacji, nabywa zdolność świadomej rezygnacji.

Wiele badań pokazało że takie czynniki jak beznadzieja, zaburzenia psychiczne, uzależnienie od narkotyków czy alkoholu oraz stres — są związane z zachowaniem samobójczym. Ale umowy społeczno-ekonomiczne takie jak bezrobocie, ubóstwo i bezdomność też wpływają na ryzyko popełniania samobójstw przez młodzież (Gmitrowicz, Makara-Studzińska, Młodożeniec 2015:72). Więc można powiedzieć, że poziom rozwoju państwa też jest w pewien sposób związany z natężeniem samobójstw, ponieważ charakteryzuje on umowy ekonomiczno-społeczne.

Problemy młodzieży należy rozpatrywać w kontekście zmian społecznych i kulturowych, jakie zachodzą we współczesnym świecie, kraju, miejscu zamieszkania. Wydaje się że im wyższy poziom rozwoju państwa, im lepsze warunki życia tym mniejsze liczby samobójstw. Z jednej strony rozwój świata i poszczególnych państw otwiera przed młodzieżą niezwykle możliwości samorealizacji, niestety z drugiej strony generują one większe wymagania i zagrożenia (Filipiak, Kwiatkowska 2009).

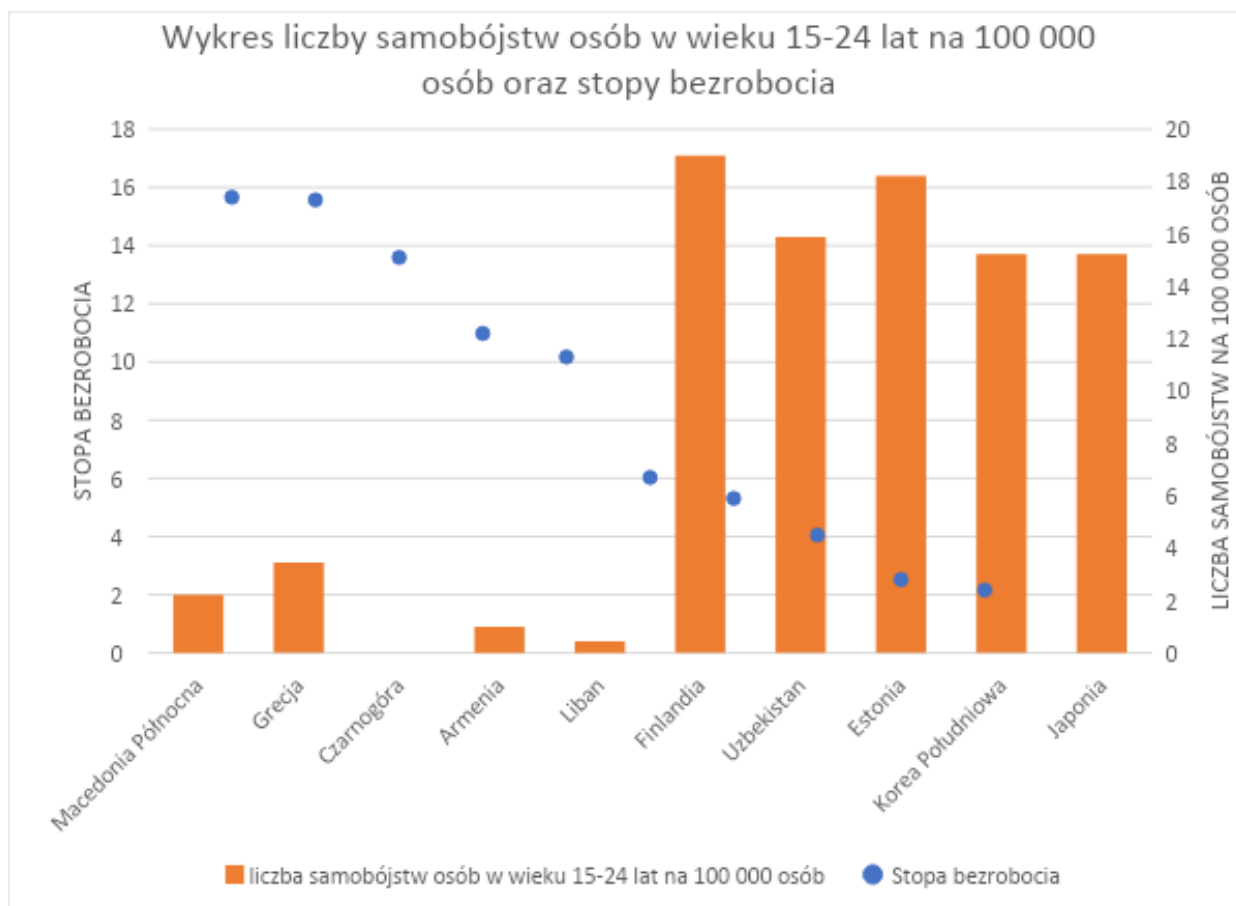
Właśnie w wieku 15-24 lat *adolescenty* zaczynają uniezależniać się od rodziny finansowo. Z rozwojem państwa nastolatki coraz wcześniej zaczynają zarabiać pieniędzy i wspierać siebie finansowo. Oczywiście jeśli w rodzinie wszystko w porządku, u rodziców nie ma problemów z pracą, to przynajmniej do pełnoletnia, a najczęściej do zakończenia studiów rodzice wspierają swoich dzieci i nastolatki wykorzystują swoje zarobki raczej jak dodatkowe pieniądze na przyjemności. Ale czasem *adolescenty* są zmuszone do zarabiania na niezbędne rzeczy na przykład w sytuacji gdy rozerwali relacje z rodziną. Są to raczej pojedyncze przypadki, i ogólnie chodzi o całkowitą wspieranie siebie od pewnego wieku, najczęściej po zdobyciu wykształcenia. W rozwiniętych krajach jest oczekiwanym że od razu po zakończeniu studiów młoda osoba znajdzie sobie pracę i będzie w stanie utrzymywać siebie, co oczywiście jest absolutnie logicznym ale w tym samym czasie zwiększa nacisk na młodzież. Gdy na przykład po jakimś roku studiów osoba zrozumiała że nie podoba się jej

wybrany kierunek, ona będzie bać się zmienić go, ponieważ inni oczekują że skończy studia “zgodnie z harmonogramem”, znajdzie pracę zawodową i będzie niezależna finansowo od rodziców. Ten lęk i niepewność mogą spowodować myśli czy nawet próby samobójcze. Gdyż zdecyduje skończyć wybrane dla niej przez innych studia, nawet jeśli znajdzie pracę zawodową, nie będzie jej lubić i frustracja doprowadzi do fatalnego końca.

Im wyższy poziom rozwoju państwa tym wyższe oczekiwania, a im wyższe oczekiwania tym wyższy lęk popełnienia błędu. Istnieją badania, których wyniki wskazują na zagrożenia wynikające z niezaspokojenia potrzeby samourzeczywistnienia. We współczesnym świecie, rodzice często zmuszają dzieci do wybrania pewnego kierunku który uważają za prestiżowy, nawet jeśli dzieci nie chcą go studiować. Niestety kierunki twórcze nie uważano za prestiżowe w większości społeczeństwa nawet jeśli jest to kraj wysoko rozwinięty, więc dzieci nie odczuwają samorealizacji. Niemożność zrealizowania swoich koncepcji twórczych i zawodowych mogą kształtować stan zaniku perspektyw życiowych, a w konsekwencji akt samobójczy (Cekiera 1985:137).

Wydaje się, że im wyższe bezrobocie tym wyższa powinna być liczba samobójstw, ponieważ osoby nie mogą znaleźć pracy i zacząć samodzielne życie, a brak możliwości zdobycia środków materialnych dla zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka ma dla młodych ludzi istotny wpływ na powstawanie myśli samobójczych (Malicka-Gorzelańczyk 2002). Mimo to, analiza danych pokazuje odwrotne wyniki.

Na wykresie (rysunek 1) można zobaczyć że im wyższa stopa bezrobocia tym mniejsza liczba samobójstw. Czyli im gorsza sytuacja ekonomiczna danego kraju tym mniejsze natężenie samobójstw wśród młodzieży.

Rysunek 1 (Natężenie samobójstw oraz stopa bezrobocia)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Rodzice oczekują że ich dziecko będzie świetnie sobie radzić w szkole, potem oczekują że dostanie się do najlepszej uczelni. Nacisk z powodu nauczania bardzo często jest przyczyną samobójstw wśród nastolatków co potwierdza sezonowość samobójstw nastolatków: najniższe latem wyższe w ciągu roku szkolnego i najwyższe podczas egzaminów lub ich wyników (Black 2022).

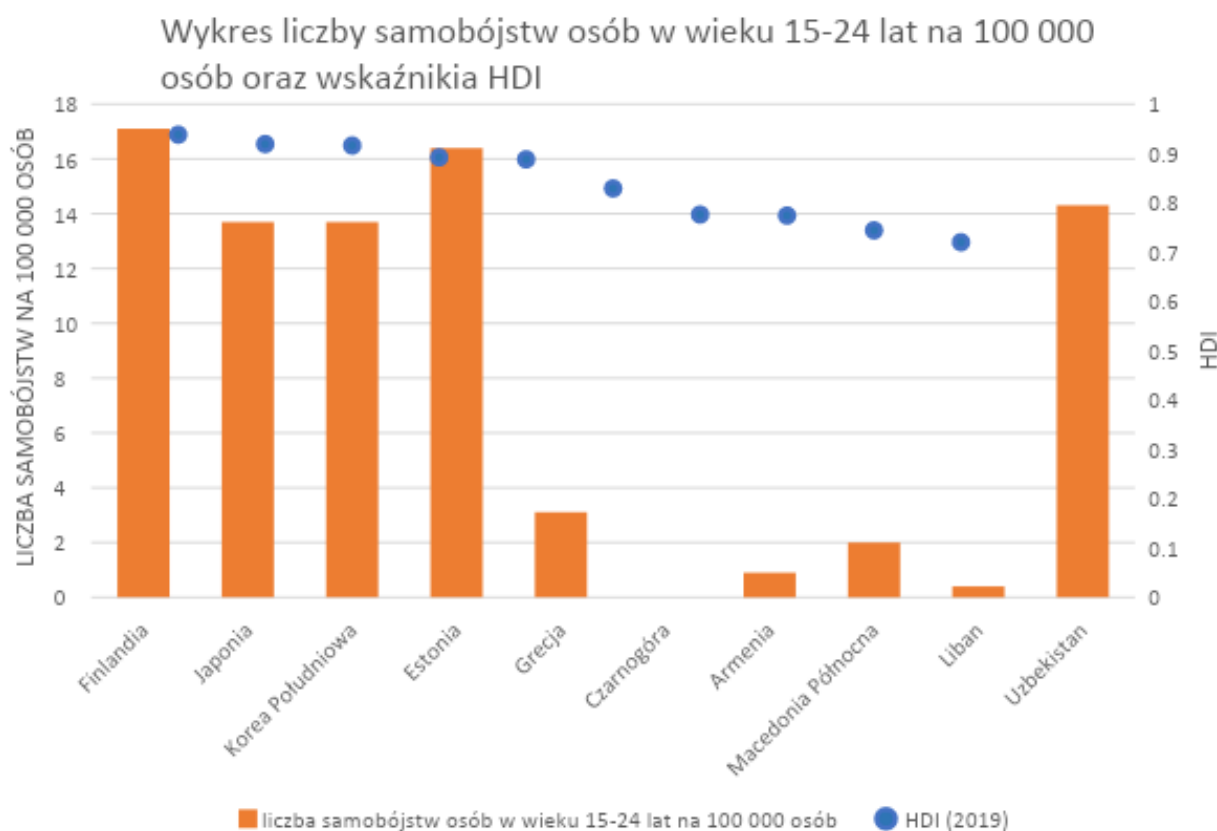
Chociaż została wyświetlona odwrotna zależność między stopą bezrobocia a natężeniem samobójstw, nie jest to miernik rozwoju państwa a tylko sytuacji ekonomicznej. Dla tego spróbujemy przeanalizować zależność między wskaźnikiem HDI a natężeniem samobójstw.

Wskaźnik Rozwoju Społecznego (ang. Human Development Index - HDI) - to syntetyczny miernik oceniający poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego krajów, wprowadzony przez Organizację Narodów Zjednoczonych w celu umożliwienia porównań międzynarodowych. Wskaźnik został opracowany w 1990 roku przez pochodzącego z Pakistanu ekonomistę Mahbuba ul Haq. Wskaźnik ten ocenia kraje na trzech płaszczyznach: zdrowie, edukacja oraz dochód przypadający na głowę mieszkańca (PKB per capita). HDI

pozwała na pełniejszą analizę poziomu rozwoju kraju ponieważ obejmuje pozaekonomiczne czynniki (Laskowska, Dańska-Borsiak 2018; Raport UNDP 2004).

Do wykresu (rysunek 2) zostały dodane liczby samobójstw osób w wieku 15-24 lat na 100 000 osób w wybranych państwach oraz ich HDI. Nie ma na wykresie żadnego państwa słabo rozwiniętego co jest związane z tym że rozpatrywano tylko Europę i Azję. Także widzimy że wszystkie są wysoko lub bardzo wysoko rozwinięte, czyli nie można powiedzieć że wysokie wskaźniki są tylko w wysoko czy słabo rozwiniętych państwach. Pomimo tego że blisko 1/3 wszystkich samobójstw na świecie ma miejsce w Chinach, przy czym w szczególnym stopniu dotyczy to dziewcząt w wieku 15-24 lat (Gmitrowicz, Makara-Studzińska, Młodożeniec 2015: 23) nie ma tego państwa na wykresie, ponieważ nie było dostępnej informacji o poziomie samobójstw w 2019 roku w bazach WHO.

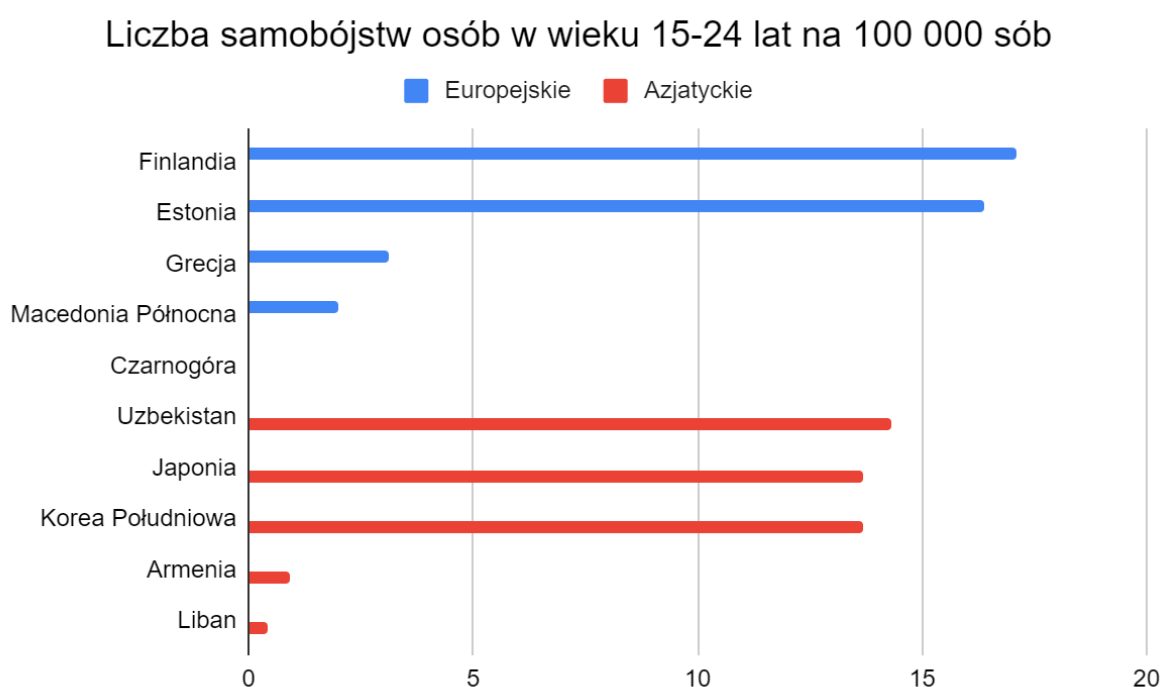
Widzimy na wykresie (rysunek 2) że z pięciu państw z najwyższymi liczbami samobójstw cztery są bardzo wysoko rozwinięte i jedno jest wysoko rozwinięte. Z pięciu krajów z najniższymi wskaźnikami natężenia samobójstw trzy są wysoko rozwinięte a dwa są bardzo wysoko rozwinięte. Czyli wykres potwierdza że im wyższy HDI tym wyższe ryzyko popełnienia samobójstwa wśród młodzieży.

Rysunek 2 (Natężenie samobójstw oraz HDI)

Skala HDI: (>0.800)-bardzo wysoko rozwinięte, (0.700-0.800)-wysoko rozwinięte, (0.559-0.699)-średnio rozwinięte, (<0.500)-słabo rozwinięte. Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Jeśli porównywać kraje Europejskie i Azjatyckie to z wykresu (rysunek 3) można powiedzieć że najwyższe wskaźniki natężenia samobójstw są w Finlandii i Estonii, czyli w krajach europejskich. Mimo to, trzy następne kraje z najwyższymi wskaźnikami natężenia samobójstw są krajami azjatyckimi: Uzbekistan, Japonia i Korea Południowa. Co do krajów z najniższymi takimi wskaźnikami, to chociaż trzy z nich są państwami europejskimi wciąż w Grecji i Macedonii Północnej wskaźniki natężenia samobójstw są wyższe niż w Armenii czy Libanie. Czyli ogólnie w krajach europejskich wskaźniki natężenia samobójstw są wyższe niż w krajach azjatyckich.

Rysunek 3 (Natężenie samobójstw w krajach europejskich oraz azjatyckich)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Rozdział II

Wpływ rozvodu rodziców na zachowanie dziecka

Rodzina wywiera podstawowy wpływ na rozwój psychiczny człowieka. Rodzice dziecka pełnią w niej funkcje “architektów” (Namysłowska 2012). System rodzinny stanowi

całość, która “jest czymś więcej niż prostą sumą elementów” (Gmitrowicz, Makara-Studzińska, Młodożeniec 2015:84).

Różnorodność czynników związanych z rodziną determinujących zachowania samobójcze skłania ku refleksji, że najważniejszą rolę w etiologii samobójstw odgrywają: brak poczucia bezpieczeństwa i oparcia w rodzinie, poczucie niskiej wartości własnej osoby z powodu negatywnych postaw rodziców, niemożność nawiązania autentycznych więzi z rodzicami, poczucie krzywdy (Malicka-Gorzelańczyk 2002). Właśnie wszystkie wyższe przeliczone wydarzenia mogą być spowodowane separacją rodziców. Rozwódząc się rodzice często zapominają o uczuciach swojego dziecka. Jednak rozwód wpływa nie tylko na małżonków ale na całą rodzinę.

Suicydolodzy badający wpływ środowiska rodzinnego na zachowania samobójcze wyrażają pogląd, że rodzina pełni istotną rolę w kształtowaniu się - szczególnie w okresie dzieciństwa i wczesnej młodości - zachowań autodestrukcyjnych (krzywdzenia samego siebie). Wskazane przez nich najważniejsze czynniki suicydogenne związane z rodzicami to m.in.: konflikty rodzinne wynikające z nieprawidłowych relacji interpersonalnych w rodzinie, rozbieżności, separacja, śmierć rodziców, alkoholizm w rodzinie, brak miłości ze strony rodziców (Malicka-Gorzelańczyk 2002).

Wszystkie wydarzenia w życiu rodziców mają bezpośredni wpływ na dziecko. Rozwód zawsze jest procesem stresującym i ma ogromny wpływ na życie dziecka bezwzględnie na wiek. Nie sam rozwód tak stresuje dziecko, jak zmiany i wydarzenia towarzyszące mu. Doświadczanie straty miłości między rodzicami i złamanie przez nich małżeńskich zobowiązań powoduje że dziecko myśli że w jakiś moment rodzice przestaną kochać i go. To oczywiście jest bardziej ważne w przypadkach małych dzieci ale w nastolatków to może spowodować problemy z zaufaniem nie tylko do rodziców ale i do wszystkich innych. Po rozwodzie rodziców dziecko już nie może mieszkać jednocześnie z nimi oboma, jest ono zmuszone do regularnego przeniesienia się między dwoma domami lub mieszkaniem tylko z jednym z rodziców. Oba przypadki są bardzo stresujące dla dziecka: mieszkanie w dwóch miejscach powoduje że w żadnym z nich dziecko już nie czuje się jak w domu. Gdy wyprowadza się jeden z rodziców, mimo że dziecko zostaje z innym w tym samym mieszkaniu, zaczyna tęsknić za mamą lub tatą (w zależności od tego kto wyprowadził się). Wzmaga się też lęk przed tym, że opuszczą go również ci członkowie rodziny, z którymi mieszka na co dzień (PsychoMedik.pl 2019; Kuechle 2021).

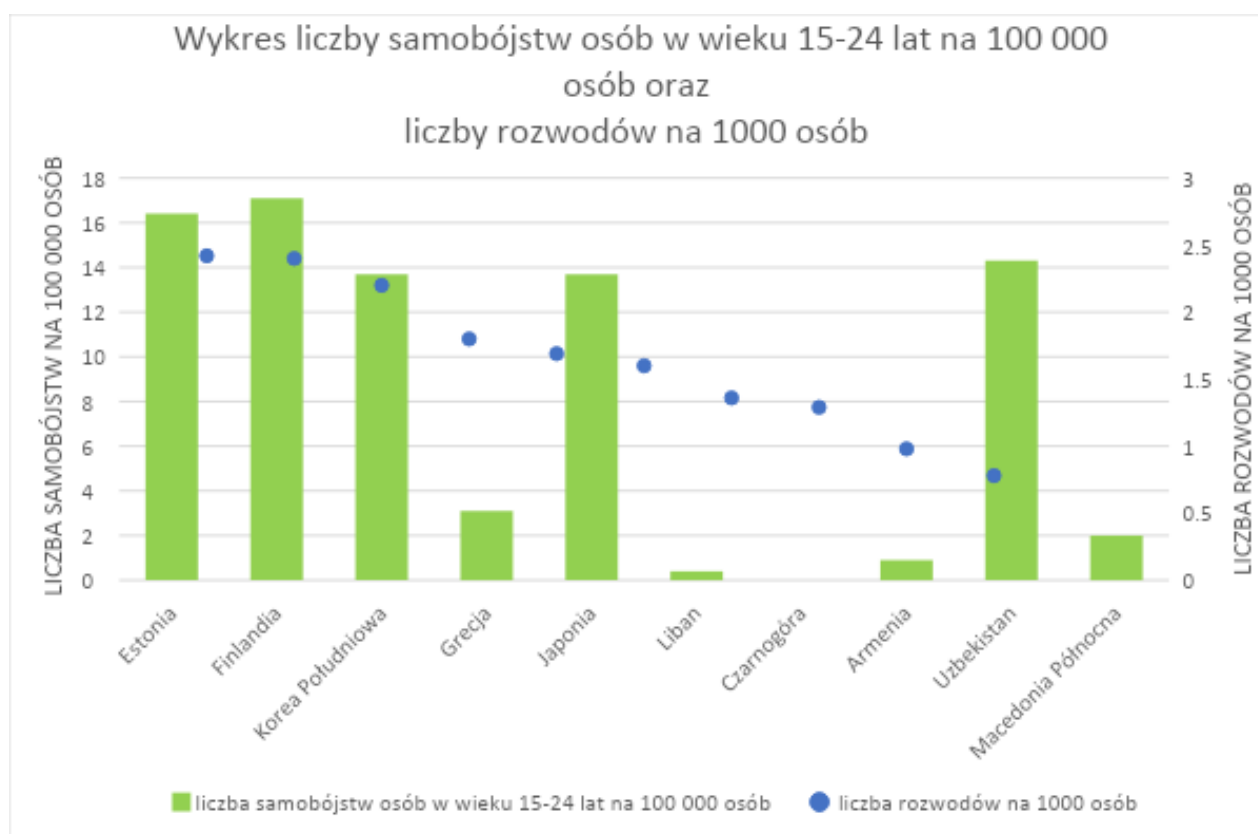
Gdy rozwód powoduje zmianę mieszkania, często dziecko jest zmuszone do zmiany szkoły. Takie wydarzenie jest stresujące dla dziecka z wielu powodów. Po-pierwsze może to

spowodować gorsze sukcesy akademickie, co z wyników wielu badań jest dość częstą przyczyną samobójstw. Ale bardziej ważnym, moim zdaniem, jest zmiana otoczenia. Przeprowadzając się do nowej szkoły nastolatek może utracić kontakt z przyjaciółmi, a stresująca sytuacja w domu i stan depresyjny mogą utrudnić nawiązywanie nowych kontaktów i zaprzyjaźnienie z nowymi ludźmi. Zdaniem psychologów relacje z rówieśnikami dla młodzieży często są nawet bardziej ważne niż relacje z rodziną, dlatego takie zmiany mogą skończyć się dla nastolatka fatalnie (Kuechle 2021).

Oczywiście może wydawać się że rozwód rodziców wpływa tylko na małe dzieci. Dla nich rodzice są całym światem i ich rozwód oznacza całkowite zniszczenie go. Niestety nastolatki są też bardzo wrażliwi do takich wydarzeń. Są dwa typy reakcji nastolatków na rozwód rodziców: pierwszy to agresja, gniew i pretensje, natomiast drugi to pozorny spokój i brak prezentacji jakichkolwiek emocji z tego powodu. Myślę że właśnie ten drugi typ jest bardziej niebezpieczny. W pierwszym przypadku wiedza rodziców o myślach dziecka z powodu ich separacji daje im możliwość wspólnego omawiania problemu. Gdy z dziecko jest spokojne rodzice często błędnie myślą że wszystko jest w porządku, chociaż dziecko może czuć się rozbitym i zdradzonym, odczuwać utratę miłości i zerwanie kontaktu z osobami znaczącymi. Prowadzi to do obwiniania otoczenia za doznane zło, rodzenia się pretensji i wrogości. Na skutek nadmiernej wrażliwości emocjonalnej i braku możliwości oddziaływania na otoczenie zaczyna się proces prowadzący do uznania siebie za jednostkę mało wartościową i nikomu nie potrzebną. Taka osoba myśli że najlepszym rozwiązaniem jest decyzja o samobójstwie, ona nie chce przeszkadzać innym w życiu. Nastolatek nie jest w stanie racjonalnie oceniać pewnych faktów, a dewaluacja wzorców doprowadza do myśli, że nie warto podejmować jakiegokolwiek wysiłku (Hołyst 1997:78-79). Badania mówią że nastolatki po rozwodzie rodziców są bardziej skłonne do używania alkoholu i innych substancji odurzających. Ludzie używają alkohol i narkotyki żeby nie odczuwać negatywnych emocji, ale to daje tylko tymczasowy efekt, a w perspektywie długoterminowej tylko pogłębia ich. Alkohol jest depresantem i może poniżyć pewność siebie, zniekształcić wizję siebie i zepsuć zdrowie psychiczne. Dla niektórych używanie alkoholu może spowodować depresję i niepokój, nawet jeśli początkowo nie było żadnych poważnych problemów. To jest bardzo charakterystyczne dla nastolatków ponieważ oni często zaczynają pić nie żeby zapomnieć o emocjach a tylko dlatego że ich zdaniem robi to ich popularnymi wśród rówieśników. Gdyż używanie alkoholu było spowodowane emocjami negatywnymi czy depresją, te uczucia będą się nasilać. W obu przypadkach to może spowodować myśli samobójcze a w wyniku i próbę samobójczą. Dla nastolatków używanie alkoholu i innych substancji jest szczególnie

niebezpieczne dlatego że może mieć wpływ on nie tylko na sposób myślenia czy zachowania a nawet na rozwój mózgu (Destinations 2020). Deykin et al. (1987:178-182) w wyniku swego badania powiedzieli że dziewczyny w wieku 16-19 lat były więcej niż sześć razy bardziej skłonne do doświadczenia depresji jeśli używały alkohol niż kiedy go nie używały.

Do wykresu (rysunek 4) zostały dodane natężenia samobójstw oraz rozwodów w wybranych państwach. Widzimy że cztery z pięciu krajów z najwyższymi wskaźnikami rozwodów (Estonia, Finlandia, Korea Południowa i Japonia) mają też najwyższe natężenia samobójstw. Wyjątkiem jest Grecja która mimo wysokiego natężenia rozwodów ma niskie natężenie samobójstw. W krajach z najniższymi wskaźnikami natężenia rozwodów cztery państwa (Liban, Czarnogóra, Armenia i Macedonia Północna) mają niskie natężenia samobójstw a Uzbekistan mimo niskiego natężenia rozwodów ma wysokie natężenie samobójstw. Więc ogólnie w krajach z niższymi wskaźnikami samobójstw liczby rozwodów też są niższe. Czyli wnioskując z wykresu można powiedzieć, że im większa liczba rozwodów tym większa ilość samobójstw wśród młodzieży.

Rysunek 4 (Natężenie samobójstw oraz natężenie rozwodów)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Rozdział III

Różnica pomiędzy liczbą samobójstw chłopców a dziewczyn

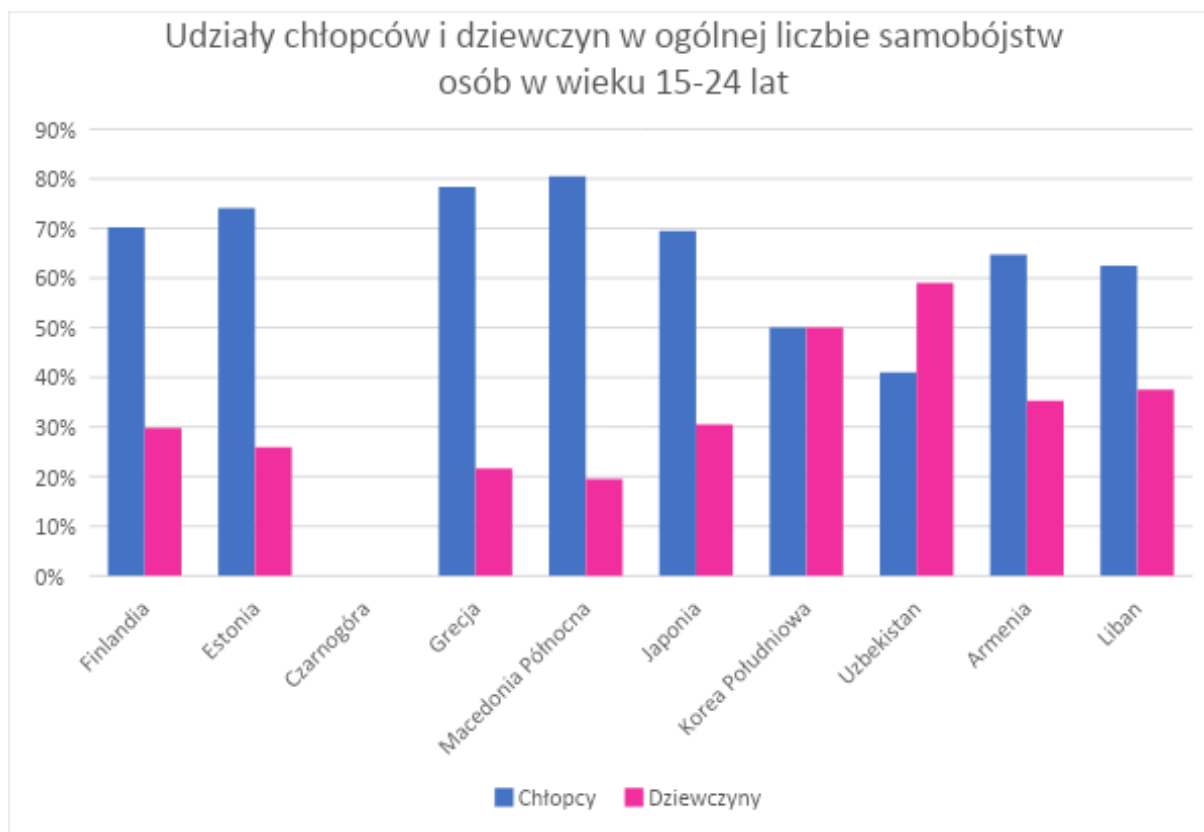
W większości krajów na świecie mężczyźni, w tym nieletni chłopcy, kilkakrotnie częściej niż kobiety i dziewczęta dokonują samobójstw. W przypadku wybranych do analizy państw wyniki są takie same.

Różnice w udziałach kobiet i mężczyzn wynikają między innym z odmiennych dla nich ról społecznych. Z reguły w społeczeństwie przyjęto od dzieciństwa wychowywać chłopców w duchu, że nie wolno im płakać, mówić o swoich emocjach i pokazywać słabości. Gdyż dziewczynki muszą być miłe i grzeczne, chłopcy muszą być silne. Takie wychowanie sprawia że chłopcy nie chcą rozmawiać o swoich emocjach i uważają je za coś wstydlive (Grudzień 2017).

Chociaż zgodnie z WHO depresja prawie w dwa razy częściej występuje u kobiet, wówczas są one bardziej skłonne rozmawiać o swoich uczuciach i zwracać się o pomoc do specjalistów (Grudzień 2017). Depresyjne dziewczęta mają silną tendencję do wycofania się, stają się milczące, przygnębione i bezczynne. U nich depresja często współwystępuje z zaburzeniami odżywiania, szczególnie anoreksją i bulimią. Chłopcy ze zdiagnozowaną depresją częściej przejawiają zachowania agresywne wobec otoczenia i są bardziej skłonne do popełnienia ryzyka, co dodatkowo podnosi czynnik ryzyka popełnienia samobójstwa (Rzadkowska 2016).

Inną przyczyną różnicy w udziałach chłopców i dziewczyn jest to, że chłopcy decydując się na popełnienia samobójstwa wybierają bardziej radykalne metody. Chociaż z licznych badań wynika, że w okresie dojrzewania dziewczęta parokrotnie częściej niż chłopcy dokonują samouszkodzeń i podejmują próby samobójcze, próby samobójcze chłopców są częściej udane i dlatego proporcje dokonanych samobójstw okazują się odwrotne. Chłopcy stosują bardziej letalne metody typu broń palna czy powieszenie, dziewczęta zaś powszechnie przedawkowują leki lub się trują (Jacob, Brewer 2004; Steele, Doey 2008).

Na wykresie (rysunek 5) wyświetlono jaka część samobójstw była popełniona przez dziewczyn a jaka przez chłopców. Widzimy że tylko w Uzbekistanie dziewczyny popełniły więcej samobójstw niż chłopcy a w Koree Południowej równo tyle samo. W Czarnogórze punkty nakładają się ponieważ nie było popełniono samobójstw w tej grupie wiekowej. W reszcie państw chłopcy popełnili więcej samobójstw niż dziewczyny.

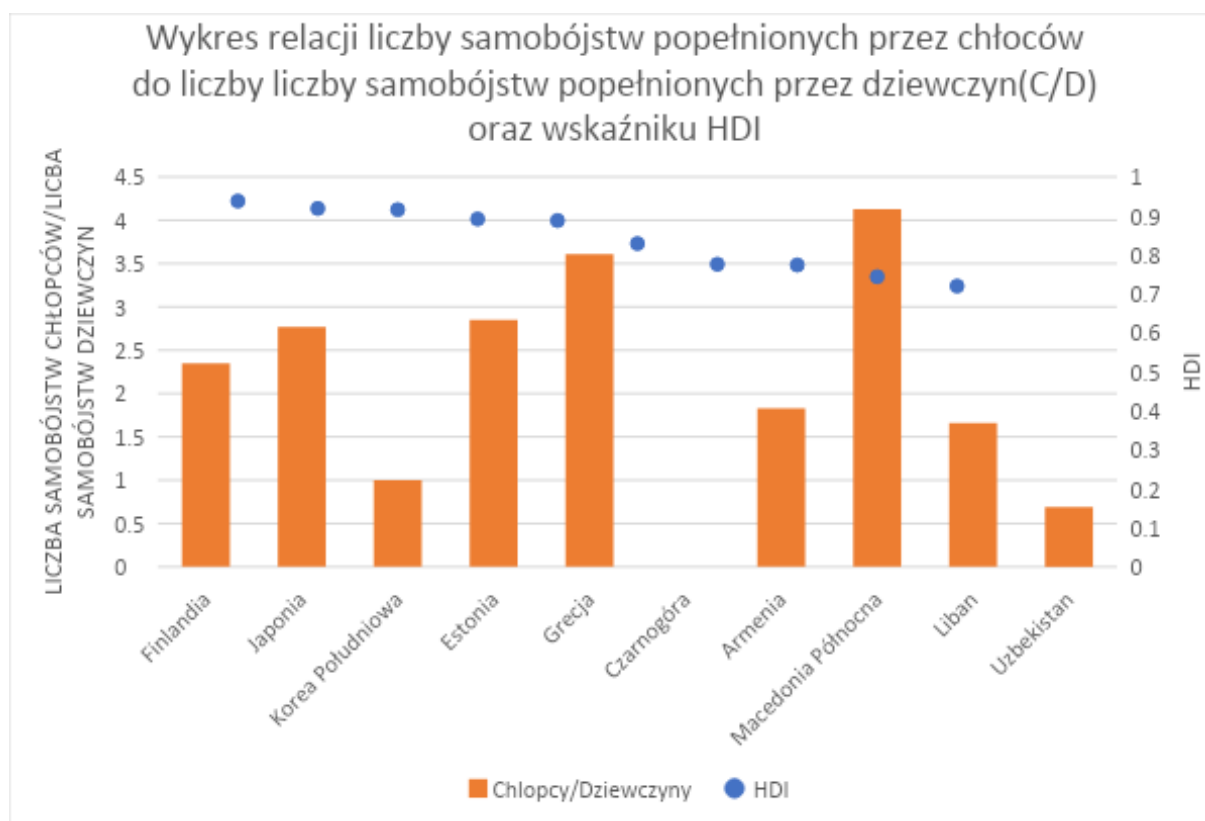
Rysunek 5 (Udziały chłopców i dziewczyn)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO

Było już powiedziano że im wyższy wskaźnik HDI tym większe natężenie samobójstw młodzieży. Ale czy istnieje jakaś relacja między wskaźnikiem HDI a różnicą między liczbą samobójstw popełnionych przez chłopców a liczbą samobójstw popełnionych przez dziewczyny?

W krajach rozwiniętych coraz bardziej popularną staje psychoterapia. Jest ona oczywiście bardzo pomocna i może uratować pacjenta od samobójstwa. Zgodnie z analizami kobiety w 2-3 razy częściej niż mężczyźni korzystają z pomocy terapeutów. Wcale nie oznacza to że mają słabsze zdrowie psychiczne, różnica wynika z tego że mężczyźni mają słabszą świadomość swoich przeżyć i uczuć oraz wolą cierpieć zamiast porozmawiać z kimś o nich. Chociaż coraz więcej ojców zajmuje się domem i dziećmi gdy ich żona pracuje, wciąż większość rodzin jest typu tradycyjnego gdzie mama wychowuje dzieci a ojciec zarabia pieniądze. Więc można wnioskować że czynniki ekonomiczne też bardziej wpływają na mężczyzn niż na kobiety.

Na wykresie (rysunek 6) przedstawiono relację między liczbą samobójstw popełnionych przez chłopców a liczbą samobójstw popełnionych przez dziewczyny w wybranej grupie wiekowej w wybranych państwach a także HDI tych państw. Widać że im

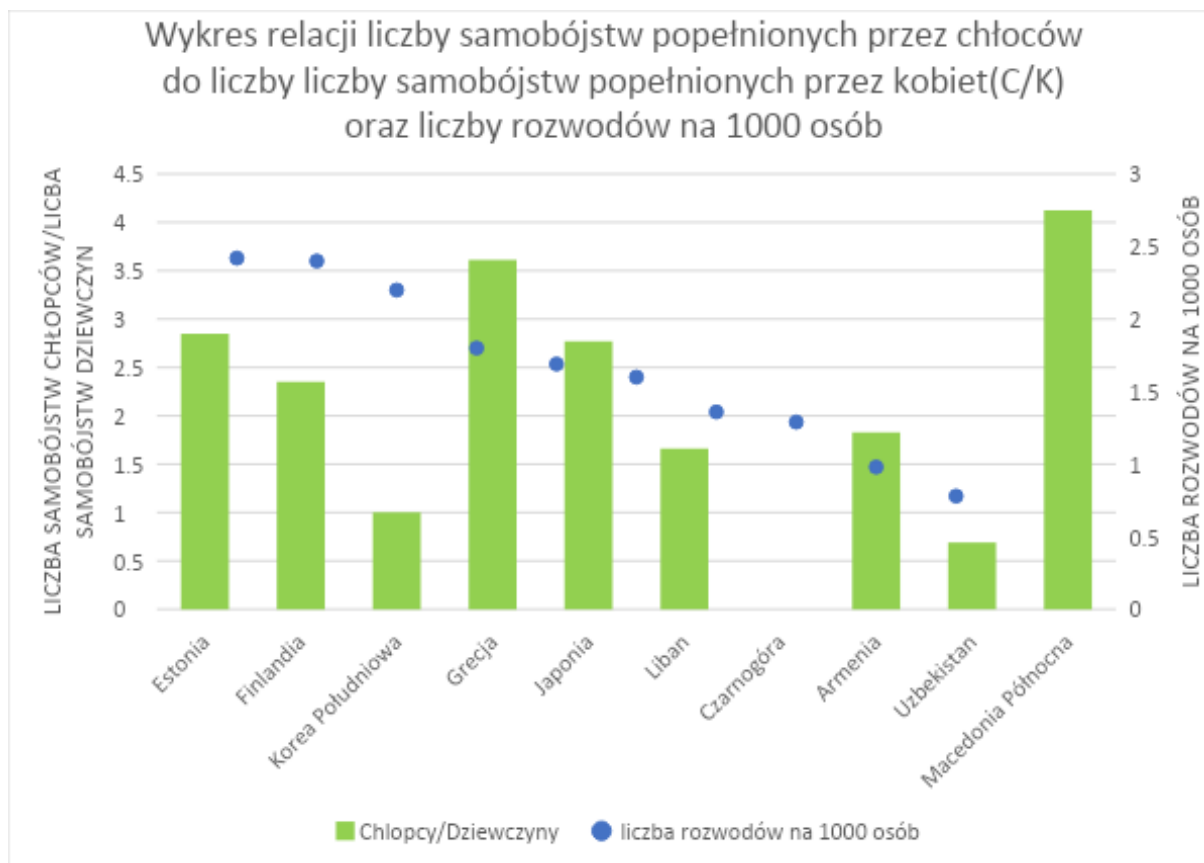
wyższy HDI tym większa różnica pomiędzy samobójstwami chłopców a dziewczyn. Wówczas można zauważyć że w krajach azjatyckich relacja między samobójstwami chłopców a dziewczyn jest niższa niż w krajach europejskich (wartość w Czarnogórze jest zerowa ponieważ nie występowały przypadki samobójstw w badanej grupie wiekowej w tym kraju).

Rysunek 6 (Relacja między samobójstwami chłopców a dziewczyn oraz HDI)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Było już powiedziano że im wyższe natężenie rozwodów tym wyższe natężenie samobójstw młodzieży, ale czy możemy powiedzieć że natężenie rozwodów wpływa na rozkład według płci? Jak wiadomo, dziewczynki są bardziej wrażliwe, więc można przypuścić że rozwód rodziców bardziej wpływa na ilość samobójstw popełnionych przez dziewczyn, tym samym zwiększając ich udział w ogólnej liczbie samobójstw.

Na wykresie (rysunek 7) przedstawiono relacje między liczbą popełnionych samobójstw przez chłopców a dziewczyn w wybranej grupie wiekowej oraz liczbę rozwodów na 1000 osób w wybranych państwach. Widać że Macedonia Północna ma najwyższą relacje samobójstw według płci a także ma najniższe natężenie rozwodów. Co do innych państw to nie ma takiej oczywistej relacji między rozwodami a różnicą samobójstw według płci, więc nie możemy potwierdzić że wyższe natężenie rozwodów powodują mniejszą różnicę między liczbą samobójstw chłopców a liczbą samobójstw dziewczyn.

Rysunek 7 (Relacja między samobójstwami chłopów a dziewcząt i natężenie rozwodów)
Opracowanie własne na podstawie danych WHO i Knoema

Zakończenie

Celem pracy było znalezienie związku między poziomem rozwoju oraz natężeniem rozwodów w państwie a liczbą samobójstw młodzieży w wieku 15-24 lat. Udało się przedstawić te relacje na przykładzie wybranych dziesięciu państw.

Na podstawie danych przedstawionych w pierwszym rozdziale zweryfikowano hipotezę że im wyższy poziom rozwoju państwa tym większe liczby zgonów z powodu samobójstw. Opisano w rozdziale wpływ czynników ekonomicznych państwa na młodzież. Było również zaprezentowano zależność między wskaźnikiem HDI oraz stopą bezrobocia a liczbą samobójstw młodzieży i w obu przypadkach można było zobaczyć że im wyższe te wskaźniki tym większa liczba samobójstw. Także dane samobójstw według państw pokazały że ogólnie w Europie wskaźniki są wyższe niż w Azji.

Drugi rozdział potwierdził hipotezę że wyższe wskaźniki liczby rozwodów powodują większe liczby zgonów z powodu samobójstwa wśród młodzieży. Pokazał ten rozdział jak duży wpływ mają relacje rodzinne na myśli samobójcze wśród młodzieży. Na przykładzie

wybranych państw potwierdzono że im większa liczba rozwodów tym większa liczba samobójstw.

Rozdział trzeci pokazał że więcej młodych mężczyzn niż kobiet umiera z powodu samobójstwa, ale to nie potwierdza hipotezy że mężczyźni są bardziej skłonni do samobójstw, ponieważ wyższe liczby zgonów są spowodowane wyborem bardziej radykalnych metod. Dziewczyny częściej popełniają próby samobójcze, ale te próby rzadziej kończą się śmiercią. Także potwierdził on hipotezę że w krajach z wyższym wskaźnikiem HDI różnica między liczbą samobójstw popełnionych przez chłopców a liczbą samobójstw popełnionych przez dziewczyn jest większa. Natomiast nie znaleziono relacji między natężeniem rozwodów a udziałami chłopców i dziewczyn.

Moim zdaniem temat samobójstw wśród młodzieży jest bardzo aktualnym i wartym uwagi, więc powinien być rozpatrzony w innych pracach badawczych. Można byłoby przeanalizować inne państwa a także zwrócić uwagę na inne czynniki zwiększenia ryzyka oraz przyczyny popełnienia samobójstwa.

Bibliografia

1. Beautrais A. *Suicide in New Zealand II, A review of risk factors and prevention*, 2003
2. Black T. *Children's Risk of Suicide Increases on School Days*, Scientific American, 22.04.2022
3. Braun-Gałkowska M. *Nauki społeczne o młodzieży*, 1994
4. Cekiera C., *Etiologia i motywacja samobójstw usiłowanych*, 1985:137
5. Dańska-Borsiak B., Laskowska I., *Analiza przestrzennego zróżnicowania rozwoju społecznego w Polsce na poziomie NUTS 3 z wykorzystaniem lokalnego indeksu HDI*. 2018
6. Destinations, *Ways alcohol increases death among teenagers*, 12.01.2020
7. Deykin E.Y., Levy J.C., Wells V., *Adolescent depression, alcohol and drug abuse*, 1987
8. Filipiak M., Kwiatkowska G.E., *Psychologiczne i społeczne dylematy młodzieży XXI wieku*, 2009
9. Galaif E. Sussman S. Newcomb M. Locke T., *Suicidality, depression, and alcohol use among adolescents: A review of empirical findings*, 2007
10. Gmitrowicz A., Makara-Studzińska M., Młodożeniec A., *Ryzyko samobójstwa u młodzieży*, 2015
11. Grudzień K., *Mężczyzna – słaba płeć?*, medonet, 28.04.2017
12. Hołyst Por.B., *Na granicy życia i śmierci*, 1997
13. Jacob D., Brewer M., *Provides recommendation for assessing and treating patients with suicidal behaviors*, 2004
14. Kłoskowska A., *Socjologia młodzieży. Przegląd koncepcji*, 1987
15. Kueche R., *Effects of divorce on children's mental health*, Harbour Psychiatry and mental Health, 29.10.2021
16. Malicka-Gorzelańczyk H., *Opinie młodzieży o samobójstwie*, 2002
17. Namysłowska I. *Psychiatria dzieci i młodzieży*. 2012
18. PsychoMedik.pl, *Wpływ rozvodu na małe dzieci i nastolatków*, 2019
19. Raport UNDP, 2004
20. Rządowska M., *Zachowania samobójcze wśród dzieci i młodzieży - charakterystyka ryzyka i profilaktyka*, 2016
21. Steele M.M., Doey T., *Zachowania samobójcze dzieci i młodzieży. Część I etiologia i czynniki ryzyka*, 2008

Wykaz skrótów

WHO (World Health organization) — Światowa Organizacja Zdrowia

HDI (Human Development Index) — Wskaźnik Rozwoju Społecznego

Spis rysunków

Rysunek 1 (Natężenie samobójstw oraz stopa bezrobocia)	7
Rysunek 2 (Natężenie samobójstw oraz HDI)	8
Rysunek 3 (Natężenie samobójstw w krajach europejskich oraz azjatyckich)	9
Rysunek 4 (Natężenie samobójstw oraz natężenie rozwodów)	12
Rysunek 5 (Udziały chłopców i dziewczyn)	14
Rysunek 6 (Relacja między samobójstwami chłopców a dziewczyn oraz HDI)	15
Rysunek 7 (Relacja między samobójstwami chłopców a dziewcząt i natężenie rozwodów)	16